

УДК 7.038.5:7.01

**АРХЕТИП ДЕРЕВА ЖИТТЯ ЯК УНІВЕРСАЛЬНА СИМВОЛІЧНА СТРУКТУРА :
ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ТА ХУДОЖНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ В СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВІ**

Ігор ГЛУХЕНЬКИЙ – старший викладач кафедри скульптури,
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, м. Київ
<https://orcid.org/0009-0003-5373-3195>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.52.1146>
igor.gluhenkii@naoma.edu.ua

Цитування:

Глухенький І. Архетип дерева життя як універсальна символічна структура : філософські засади та художні інтерпретації в сучасному мистецтві. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2026. № 52. С. 249–254. <https://doi.org/10.35619/ucpmk.52.1146>

Здійснено аналіз символічної моделі Дерева життя як структурного інваріанта художнього мислення, що репрезентує ієрархію буття, взаємозв'язок сакрального та профанного рівнів і принцип організації простору. Розкрито трансформацію цього образу від міфологічних уявлень до сучасних мистецьких практик із урахуванням концепцій архетипу та символу. Встановлено, що у скульптурі архетип реалізується через пластичну організацію форми, ритміку розгалуження та матеріальну фактуру, що формують багаторівневу семантику образу. Проаналізовано авторську інтерпретацію, в якій образ набуває значень пам'яті, безперервності та внутрішньої динаміки розвитку. Визначено, що актуалізація традиційної символіки у сучасному мистецтві забезпечує поєднання культурної спадковості з індивідуальним художнім висловлюванням.

Ключові слова: Дерево життя, архетип, символ, скульптура, образність, сучасне мистецтво.

Постановка проблеми. У сучасному мистецтвознавчому дискурсі особливої актуальності набуває дослідження універсальних символічних структур, що формують основу художнього мислення. Однією з таких структур є образ Дерева життя, який репрезентує ідею цілісності буття, ієрархії світу та взаємозв'язку різних рівнів реальності. Попри значну кількість наукових праць, проблема його інтерпретації у сучасному мистецтві, зокрема у скульптурі, залишається недостатньо розкритою. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення трансформації архетипних образів у контексті новітніх художніх практик та їх значення для формування сучасної образності. Вирішення цієї проблеми має важливе значення для розвитку теорії мистецтва, а також для практики художнього формоутворення.

Актуальність дослідження. У сучасному мистецтві спостерігається активне звернення до універсальних символічних моделей як засобу осмислення культурної ідентичності та духовного досвіду. Однією з таких моделей є образ Дерева життя, що репрезентує структуру світобудови, ідею безперервності та взаємозв'язку природних і соціокультурних процесів. В умовах трансформації художніх практик і переосмислення традиційної символіки постає необхідність аналізу механізмів адаптації архетипних образів до сучасного мистецького контексту. Особливої ваги набуває дослідження їхнього втілення у скульптурі як формі просторового мислення, де поєднуються матеріальність і символічність. Розв'язання цієї проблеми сприяє поглибленню теоретичних засад мистецтвознавства та відкриває нові можливості для практики художнього формоутворення.

Метою статті є виявлення сутності архетипу Дерева життя як універсальної символічної моделі та визначення закономірностей його трансформації у сучасному мистецтві, зокрема у скульптурі, через призму художньо-пластичного формоутворення.

Виклад основного матеріалу. Дослідження зосереджене на осмисленні архетипу Дерева життя як універсальної символічної моделі, що зберігає стійкість у різних культурних традиціях і водночас трансформується у сучасному мистецтві. У роботі розглядаються його філософські засади, що пов'язані з уявленнями про структуру світобудови та ієрархію буття, а також семантичні значення образу в історико-культурному контексті, де він виступає символом розвитку, безперервності та взаємозв'язку елементів.

Особлива увага приділяється процесу переосмислення цього архетипу у сучасній художній практиці, де традиційні значення поєднуються з новими інтерпретаціями, зумовленими змінами культурних і світоглядних орієнтирів. У цьому контексті скульптура розглядається як ефективний засіб просторового втілення символу, що дозволяє передати його багаторівневу образність через пластичну організацію форми, взаємодію мас і простору, а також фактурні характеристики матеріалу.

У дослідженні застосовано теоретичний аналіз, що дозволив узагальнити філософські та мистецтвознавчі підходи до розуміння архетипу й символу, зокрема образу Дерева життя як універсальної

моделі світобудови. Цей метод дав можливість виявити основні концептуальні засади трактування архетипу в різних наукових традиціях та окреслити його місце у сучасному мистецькому дискурсі. Порівняльний аналіз використано для зіставлення інтерпретацій образу Дерева життя в різних культурно-історичних контекстах, що дозволило виявити як сталі, так і змінні семантичні характеристики цього символу. Завдяки цьому вдалося простежити трансформацію його значень та способів художнього втілення в умовах сучасної культури. Художньо-пластичний аналіз спрямований на дослідження особливостей формування образу у скульптурі. У межах цього підходу розглянуто ритмічну організацію форми, принципи розгалуження, взаємодію мас і простору, а також фактурні характеристики матеріалу як засоби створення образності. Це дало змогу виявити специфіку втілення архетипу Дерева життя у тривимірному просторі та обґрунтувати особливості авторської інтерпретації.

Проблематика архетипу та символічних структур у мистецтві посідає вагомe місце у філософських і мистецтвознавчих дослідженнях, де архетип розглядається як універсальна форма колективного досвіду, що акумулює культурну пам'ять і відтворюється у стійких образах. У дослідженнях К. Г. Юнга архетип визначається як базова структура колективного несвідомого, яка проявляється у символічних формах і забезпечує спадкоємність культурних смислів у різних історичних контекстах [12; 48–52, 15]. Такий підхід дозволяє трактувати архетип не лише як психологічну категорію, але і як фундаментальну основу художнього мислення, що визначає формування образності у мистецтві. У працях М. Еліаде образ Дерева життя осмислюється як космологічна модель, що відображає структуру світу та функціонує як вісь, яка поєднує сакральний і профанний виміри буття [5; 32–35, 14]. У цьому контексті дерево виступає не лише символом, а універсальним кодом організації простору і часу, що забезпечує цілісність світосприйняття. У межах філософії символу Е. Кассіре́р розглядає символ як специфічну форму пізнання, що трансформує чуттєвий досвід у систему культурних значень і виступає основним інструментом інтерпретації реальності [6; 74]. Таким чином, архетип Дерева життя можна розглядати як перетин філософських, культурологічних і художніх підходів до осмислення символу.

У дослідженнях символіки окремих образів, зокрема дерева, воно постає як універсальний знак життя, розвитку, безперервності та зв'язку поколінь, здатний акумулювати багаторівневі значення і трансформуватися відповідно до культурного контексту [7, 40, 13]. У цьому аспекті дерево функціонує як динамічна символічна структура, що змінює свої смисли залежно від історичних умов, водночас зберігаючи архетипну основу. Така подвійність – сталість і варіативність – визначає його значення для сучасного мистецтва, де відбувається активне переосмислення традиційних образів.

У сучасному мистецтвознавстві значна увага приділяється розвитку скульптури та трансформації художньої мови в умовах змін соціокультурного середовища. У працях А. Білик [1] та А. Бренюк [2] аналізуються інноваційні процеси у сучасній скульптурі, пов'язані з переосмисленням матеріалу, формотворення та функціонального призначення мистецького об'єкта. У дослідженнях Н. та С. Вергунових [3] акцентується зв'язок скульптури з дизайном і проектною практикою, що свідчить про міждисциплінарний характер сучасних художніх процесів. Роботи М. Протаса [10] та О. Цугорки з колективом авторів [11] розглядають скульптуру як складову соціокультурного простору та елемент публічного середовища, що виконує не лише естетичну, але й комунікативну функцію.

Особливості розвитку української скульптури кінця ХХ – початку ХХІ століття висвітлено у працях А. Гоцалюк [4] та В. Одрехівського [8], де підкреслюється процес оновлення художньої мови, пошук нових форм і засобів вираження, а також переосмислення традиційних пластичних принципів. Окремо слід відзначити дослідження М. Пічкура [9], у якому розглядається феномен цифрової скульптури як новий етап трансформації пластичного мистецтва, що розширює межі формування та відкриває нові можливості для інтерпретації образів. Водночас, попри значний обсяг наукових праць, недостатньо дослідженим залишається питання художньо-пластичного втілення архетипу Дерева життя у сучасній скульптурі. Зокрема, потребує уточнення механізм трансформації символічного образу у матеріальній формі, взаємозв'язок між його семантичним наповненням і пластичною організацією, а також роль авторської інтерпретації у формуванні нових змістів у контексті сучасних художніх практик. Недостатньо висвітленим залишається також питання взаємодії традиційної символіки з новітніми формами художнього мислення, що особливо актуально в умовах сучасних культурних трансформацій. Саме ці аспекти становлять предмет даного дослідження і визначають його наукову новизну. Архетип Дерева життя належить до фундаментальних універсальних образів, що відображають уявлення про структуру світобудови та ієрархію буття. У філософському контексті він постає як символ вертикальної організації світу, де поєднуються різні рівні реальності – підземний, земний і небесний. Така модель забезпечує цілісність світосприйняття та формує уявлення про взаємозв'язок усіх елементів існування [5; 32]. У межах аналітичної психології архетип розглядається як базова структура колективного несвідомого, що проявляється у стійких символічних формах і зберігає свою актуальність у різних культурних контекстах [12; 48]. У цьому аспекті

архетип Дерева життя виступає не лише як образ, а принцип організації досвіду, що визначає способи художнього мислення та формування образності. Символіка дерева пов'язана з ідеями зростання, розвитку, безперервності та відновлення. У різних культурах цей образ набуває варіативних інтерпретацій, однак зберігає спільну семантичну основу як модель життя та космічного порядку. Він виступає не лише як природний об'єкт, а як знак, що акумулює духовні, культурні та екзистенційні смисли [7; 40]. У цьому контексті дерево функціонує як універсальний символ, здатний адаптуватися до змін історико-культурного середовища, зберігаючи при цьому свою архетипну основу. Саме ця здатність до поєднання сталості та трансформації визначає його значення у художніх практиках.

У сучасному мистецтві архетип Дерева життя зазнає трансформацій, пов'язаних зі змінами художнього мислення та соціокультурних умов. Його інтерпретація виходить за межі традиційної символіки та набуває нових значень, зокрема у контексті проблем ідентичності, пам'яті, екології та взаємодії людини з природою [2]. В умовах сучасних історичних викликів, зокрема в українському культурному просторі, цей образ додатково набуває значень стійкості, відновлення та безперервності культурної традиції. Водночас розвиток нових матеріалів і художніх практик сприяє розширенню способів втілення цього образу, зокрема у скульптурі, де він реалізується через просторову організацію форми, ритміку та фактуру [9; 5].

Особливого значення архетип Дерева життя набуває в умовах війни, коли традиційна символіка переосмислюється крізь призму травматичного досвіду, національної пам'яті та потреби культурного самоствердження. У такому контексті дерево перестає бути лише узагальненим знаком життя й космічного порядку та набуває більш конкретних історичних і національних конотацій. Воно починає сприйматися як образ стійкості, витривалості та не знищеності, як метафора культури, що витримує руйнування, але зберігає здатність до відновлення.

У площині національної ідентичності архетип Дерева життя актуалізує ідею коріння як символу історичної пам'яті, походження та тяглості традиції. Стовбур у такому прочитанні може трактуватися як образ внутрішньої сили нації, її зібраності й опори, тоді як гілки – як множинність поколінь, досвідів, регіональних і культурних виявів, об'єднаних спільною основою.

Таким чином, дерево постає не лише знаком природного розвитку, а й моделлю культурного буття народу, який зберігає себе в умовах історичних випробувань.

Війна змінює характер художнього прочитання цього архетипу. Якщо у традиційному символічному значенні дерево уособлює впорядкованість і гармонію, то в сучасному мистецькому контексті воно дедалі частіше набуває рис напруженості, надламу, внутрішньої драматичності. Його пластична структура може ставати більш загостреною, асиметричною, фрагментованою, що відповідає досвіду нестабільності, втрати і водночас спротиву. Така трансформація не руйнує архетипну основу, а навпаки – виявляє її здатність вбирати нові історичні смисли. У цьому аспекті архетип Дерева життя виявляє себе як одна з наймісткіших символічних моделей для художнього осмислення війни та національної ідентичності. Він дозволяє поєднати в одному образі пам'ять і перспективу, втрату і відновлення, індивідуальний досвід і колективну історію. Саме тому його присутність у сучасній українській скульптурі та малій пластиці є не випадковою, а закономірною: через нього художня форма отримує можливість говорити про глибинні основи культурної тяглості та про внутрішній ресурс національного буття. У скульптурному формоутворенні образ Дерева життя виявляється через систему розгалужених елементів, що створюють складну пластичну структуру. Взаємодія мас і простору, ритмічна організація форми та матеріальні характеристики об'єкта формують багаторівневу образність, у якій поєднуються матеріальність і символічний зміст. Такий підхід дозволяє не лише відтворити традиційний образ, але й переосмислити його відповідно до сучасних художніх завдань, перетворюючи архетип на активний інструмент художнього висловлювання.

Авторська інтерпретація архетипу Дерева життя в цій роботі реалізується не як безпосереднє відтворення традиційного символу, а як його пластичне переосмислення через складну, майже мережеву структуру розгалуження. Композиція побудована таким чином, що дерево сприймається не як статичний об'єкт, а як динамічна система, у якій кожна гілка функціонує як самостійний елемент і водночас є частиною цілісного організму. Це створює ефект внутрішнього руху і напруження, характерного для сучасного пластичного мислення.

Форма принципово асиметрична, розгалужена й ускладнена, місцями навіть перевантажена деталями. Саме ця надмірність працює на образ: вона підкреслює ідею множинності, розростання та накопичення досвіду. У цьому сенсі дерево постає не як ідеалізована схема, а як жива структура, що постійно розвивається і трансформується, акумулюючи різні часові та смислові шари.

Стовбур і нижня частина композиції вирішені більш масивно і стабільно, що створює відчуття опори. Натомість верхня частина – розгалужена і відкрита в просторі – формує контраст між стійкістю і рухом. Такий пластичний баланс читається як метафора зв'язку між минулим і майбутнім: основа – як

укоріненість і традиція, гілки – як розвиток, відкритість і спрямованість у перспективу поколінь.

Особливу роль у смисловій структурі композиції відіграють дзвоноподібні завершення гілок. Вони не лише формують ритмічні акценти та організують простір, а й вводять асоціацію зі звучанням – як сигналом, закликом або нагадуванням. У цьому контексті пластична форма виходить за межі природного образу й переходить у площину культурної пам'яті.

В умовах сучасної війни ці елементи можуть сприйматися як метафора пам'яті про втрати та досвід, що потребує осмислення. Дзвін постає не буквально, а як пластичний еквівалент звучання – відлуння подій, що резонують у колективній свідомості. Їх множинність підсилює ефект повторюваності, що асоціюється з накопиченням досвіду та його передачею між поколіннями. У цьому сенсі кожен елемент може трактуватися як умовна «точка пам'яті», включена у загальну структуру культурної тягlosti. Одночасно ці дзвоноподібні форми можуть бути осмислені і як знаки внутрішнього голосу культури, що не зникає навіть у час руйнувань. Вони виводять композицію у площину не лише особистого переживання, а й колективного звучання національної пам'яті. Через це пластична мова твору набуває здатності фіксувати не тільки форму, а й стан історичного часу, у якому архетип Дерева життя проявляється як носій національної ідентичності. Фактура поверхні залишається «живою», з відчутними слідами ліплення, що принципово важливо. Вона не зглажена до декоративності, а навпаки – підкреслює процес створення форми. Це надає роботі характеру відкритої системи, що продовжує формуватися разом із досвідом і контекстом, у якому вона існує. У цьому аспекті пластилін виступає не лише як матеріал, а як засіб фіксації процесу і стану. Архетип Дерева життя у цій роботі функціонує не як усталений символ, а як інструмент осмислення сучасного досвіду – досвіду напруженого, багатшарового, але цілісного, у якому поєднуються пам'ять, розвиток і безперервність зв'язку поколінь. Водночас у контексті війни та національної ідентичності він набуває додаткового значення як образ культурної стійкості, внутрішньої незламності та здатності до відновлення. Саме тому цей архетип у сучасній пластичній інтерпретації виявляється не лише художньою формою, а й способом символічного осмислення історичного досвіду (рис. 1).

Рис. 1. Ескіз «Дерева життя» в авторській скульптурній інтерпретації (пластилін). Фото автора.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що архетип Дерева життя зберігає свою універсальність як базова символічна модель, що відображає уявлення про структуру світобудови та забезпечує спадкоємність культурних смислів. Виявлено, що у сучасному мистецтві цей архетип зазнає трансформації, набуваючи нових значень, пов'язаних із проблематикою ідентичності, пам'яті та взаємодії людини з соціокультурним середовищем.

Доведено, що у скульптурі архетип Дерева життя реалізується через пластичну організацію форми, де ключову роль відіграють ритміка, структура розгалуження, взаємодія мас і простору, а також фактурні характеристики матеріалу. Авторська інтерпретація підтверджує, що сучасне художнє осмислення архетипу виходить за межі традиційної символіки та функціонує як інструмент передачі складного культурного досвіду, зокрема у контексті історичних викликів і колективної пам'яті.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів у художній практиці, освітньому процесі та подальших мистецтвознавчих розвідках, спрямованих на дослідження символічних структур і пластичного формоутворення. Теоретичне значення полягає в уточненні ролі архетипу як динамічної моделі, що поєднує традицію і сучасність у мистецькому мисленні.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом інших архетипних образів у сучасному мистецтві, а також із вивченням взаємодії символічних структур із новими медіа та цифровими формами художнього вираження.

Список використаної літератури

1. Білик А. Особливості сучасної скульптури. *Українська академія мистецтва*. 2023. № 33. С. 100–105. DOI: <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2023-33-12>.
2. Бренюк А. Європейська скульптура ХХ століття: тенденції інновацій і трансформацій у контексті культурних та соціальних змін. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 4 (34). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4\(34\)-2170-2180](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4(34)-2170-2180).
3. Вергунова Н., Вергунов С. Скульптура як продукт промислового дизайну: досвід застосування в проєктній практиці. *Вісник КНУКіМ*. 2018. Вип. 39. С. 191–199. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.39.2018.153688>.
4. Гоцалюк А. Розвиток мистецтва скульптури в Україні (кінець ХХ – початок ХХІ століття). *Українознавство*. 2019. № 1 (70). DOI: [https://doi.org/10.30840/2413-7065.1\(70\).2019.164745](https://doi.org/10.30840/2413-7065.1(70).2019.164745).
5. Еліаде М. Священне і мирське ; Міфи, сновидіння і містерії ; Мефістофель і Андрогін ; Окультизм, ворожбитство та культурні уподобання / пер. Г. Кьоран, В. Сахно. Київ : Основи, 2001. 592 с.
6. Кассієр Е. Філософія символічних форм. Т. 1. Мова. Київ : Либідь, 1998. 272 с.
7. Ларіонова В., Борисевич Л. Символіка ікони як відображення та трансляція духовно-світоглядних орієнтирів людини. *Мистецтвознавство : зб. наук. пр.* Львів : Ін-т народознавства НАН України, 2008. С. 37–48. URI: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/handle/123456789/16747>
8. Одрехівський В. В. Українська скульптура ХХІ століття. *Вісник ЛНАМ*. 2017. № 31. С. 97–108.
9. Пічкур М. Сутність цифрової скульптури та її значення в сучасному соціокультурному просторі. *Вісник Львів. акад. мистецтв*, 2024. Вип. 25. С. 3–17. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vas.25.2024.3-17>.
10. Протас М. О. Скульптура в соціокультурному просторі як haptic-об'єкт public art. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2023. Вип. 4. С. 77–87. DOI: <https://doi.org/10.32782/uad.2023.4.10>.
11. Цугорка О. П., Варивончик А. В., Мазур Б. М. Сучасна скульптура та організація суспільного простору. *Вісник КНУКіМ*. 2021. № 44. С. 221–226. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.44.2021.235436>.
12. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме / пер. з нім. К. Котюк ; наук. ред. О. Фешовець. Львів : Астролябія, 2013. 588 с.
13. Cirlot J. E. A Dictionary of Symbols. London : Routledge, 1983.
14. Eliade M. Patterns in Comparative Religion. Lincoln : University of Nebraska Press, 1996.
15. Jung C. G. The Collected Works of C. G. Jung. Vol. 9 (Part 1): Archetypes and the Collective Unconscious. Princeton : Princeton University Press. 2014. <https://doi.org/10.1515/9781400850969>.

References

1. Bilyk A. Osoblyvosti suchasnoi skulptury. *Ukrainska akademiia mystetstva*, 2023. 33. P. 100–105. <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2023-33-12>.
2. Breniuk A. Yevropeiska skulptura XX stolittia: tendentsii innovatsii i transformatsii u konteksti kulturnykh ta sotsialnykh zmin. *Visnyk nauky ta osvity*, 2025. 4 (34). [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4\(34\)-2170-2180](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4(34)-2170-2180).
3. Verhunova N., & Verhunov S. Skulptura yak produkt promyslovoho dyzainu: dosvid zastosuvannia v proiektnii praktysii. *Visnyk KNUKIM*, 2018. 39. P. 191–199. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.39.2018.153688>.
4. Hotsaliuk A. Rozvytok mystetstva skulptury v Ukraini (kinets XX – pochatok XXI stolittia). *Ukrainoznavstvo*, 2019. 1 (70). [https://doi.org/10.30840/2413-7065.1\(70\).2019.164745](https://doi.org/10.30840/2413-7065.1(70).2019.164745).
5. Eliade M. Sviashchenne i myrske; Mify, snovydinna i misterii; Mefistofel i Androhin; Okultyzm, vorozhbystvo ta kulturni upodobannia. Kyiv : Osnovy, 2001.
6. Kassirer E. Filosofiiia symvolichnykh form (Vol. 1: Mova). Kyiv : Lybid, 1998.
7. Larionova V., & Borysevych L. (2008). Symvolika ikony yak vidobrazhennia ta transliatsiia dukhovno-svitohliadnykh oriientyriv liudyny. *Mystetstvoznnavstvo: zbirnyk naukovykh prats*, 2008. P. 37–48. Lviv. <https://>

nasplib.isofts.kiev.ua/handle/123456789/16747.

8. Odrekhivskyi V. Ukrainska skulptura XXI stolittia. *Visnyk LNAM*, 2017. 31. P. 97–108.
9. Pichkur M. Sutnist tsyfrovoy skulptury ta yii znachennia v suchasnomu sotsiokulturnomu prostori. *Visnyk Lvivskoi akademii mystetstv*, 2024. 25. P. 3–17. <http://dx.doi.org/10.30970/vas.25.2024.3-17>.
10. Protas M. (2023). Skulptura v sotsiokulturnomu prostori yak haptic-obiekt public art. *Ukrainskyi mystetstvoznavchyi dyskurs*, 2023. 4. P. 77–87. <https://doi.org/10.32782/uad.2023.4.10>.
11. Tshorka O., Varyvonchuk A., & Mazur B. Suchasna skulptura ta orhanizatsiia suspilnoho prostoru. *Visnyk KNUKiM*, 2021. 44. P. 221–226. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.44.2021.235436>.
12. Jung C. G. *Arkhetypy i kolektyvne nesvidome*. Lviv : Astroliabiia, 2013.
13. Cirlot J. E. *A Dictionary of Symbols*. London : Routledge, 1983.
14. Eliade M. *Patterns in Comparative Religion*. Lincoln : University of Nebraska Press, 1996.
15. Jung C. G. *The Collected Works of C. G. Jung. Vol. 9 (Part 1): Archetypes and the Collective Unconscious*. Princeton : Princeton University Press, 2014. <https://doi.org/10.1515/9781400850969>.

UDC 7.038.5:7.01

THE ARCHETYPE OF THE TREE OF LIFE AS A UNIVERSAL SYMBOLIC STRUCTURE : PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS AND ARTISTIC INTERPRETATIONS IN CONTEMPORARY ART

Igor GLUKHENKIJ – Senior Lecturer, Department of Sculpture
National Academy of Fine Arts and Architecture, Kyiv

The aim of this paper is to analyze the archetype of the Tree of Life as a universal symbolic model and to identify the patterns of its transformation in contemporary art, particularly in sculpture, through the prism of artistic and plastic form-making. **Research methodology.** The study is based on a комплекс theoretical, comparative, and artistic-plastic analysis. The theoretical method made it possible to generalize philosophical and art historical approaches to the interpretation of archetypes and symbols. The comparative method was used to examine the transformations of the Tree of Life image in different cultural contexts. The artistic-plastic analysis enabled the identification of specific features of form-making in sculpture, including rhythm, branching structure, interaction of mass and space, and material texture.

Results. It has been established that the archetype of the Tree of Life functions as a structural invariant of artistic thinking, representing the hierarchy of being and the interconnection between sacred and profane levels. The transformation of this image from mythological representations to contemporary artistic practices has been revealed.

It is determined that in sculpture the archetype is realized through the plastic organization of form, rhythm of branching, and material characteristics, which together create a multi-layered semantic structure. The author's interpretation demonstrates that the image acquires meanings of memory, continuity, and dynamic development.

The study confirms that the actualization of traditional symbolism in contemporary art enables the integration of cultural continuity with individual artistic expression.

Novelty. The scientific novelty lies in the комплекс analysis of the archetype of the Tree of Life as a dynamic symbolic model in contemporary sculpture and in identifying the relationship between its semantic content and plastic form. **The practical significance.** The results of the research may be used in artistic practice, educational processes in art and design disciplines, as well as in further art historical studies focused on symbolic structures and sculptural form-making.

Key words: Tree of Life, archetype, symbol, sculpture, imagery, contemporary art.

Стаття отримана 8.01.2026

Стаття прийнята 5.02.2026

Стаття опублікована 28.05.2026